

Dual Training in Higher Education from the Point of View of Sustainability
Felsőoktatási duális képzés a fenntarthatóság jegyében

olsovszkyne.andrea@ke.hu

¹Kaposvári Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, egyetemi adjunktus

² Kaposvári Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, doktorjelölt

Bevezetés

Az európai, s benne a magyar gazdaság versenyképessége megőrzésének feltétele, hogy a szakemberszükségletet az oktatás képes legyen kielégíteni oly módon, hogy közelítsen az oktatás célja és lehetőségei a gazdasági elvárásokhoz. E kihívás érinti a felsőoktatást is. A munkaerőpiaci elvárásokat a felsőoktatásnak is ki kell szolgálni, melyhez hozzájárul a duális képzési rendszer bevezetése és megszilárdítása.

A duális képzés új irány a felsőoktatásban, biztosítja a hallgatók számára, hogy elméleti képzésükkel párhuzamban, vele egy időben saját élményből szerezzenek tapasztalatokat, gyakorlatot a munka világában, fejlesszék munkaerőpiaci és szakmai kompetenciájukat, vállalati szocializációjukat. A frissdiplomás pályakezdő már gyakorlattal rendelkező munkavállalóként léphet ki a munkaerőpiacra. A duális képzés egy olyan alternatív oktatási forma a felsőoktatásban, mely a társadalom minden érintett szereplője számára haszonnal jár (Duális Képzési Tanács, 2015).

A fenntarthatóság három alappillére közül egyik a társadalmi fenntarthatóság. Ennek szerves része az oktatás, azon belül a felsőoktatás. Sok kifogás éri az oktatást, hogy az ismeretek átadásával véget ér, s nincs kapcsolata a valós élethelyzetekkel. A Bologna folyamat az európai felsőoktatás nemzetközi versenyképességét tűzte ki feladatául. A képzés meghatározó része lett a gyakorlati képzés.

Felmérésünk célja a felsőoktatás és a fenntarthatóság összefüggéseinek kutatása, lehetőségek feltárása a társadalmi és gazdasági pillér metszetében.

Anyag és módszer

Mindkét információgyűjtési módszert alkalmaztuk. Szekunder kutatásként a témában releváns szakirodalmat tanulmányoztuk, folyóiratok, internetes források elemzésével.

Primer kutatásként kvalitatív kutatási módszert alkalmazva fókuszcsoporthoz interjút készítettünk a Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar duális képzésben résztvevő hallgatóival 2018. áprilisában. Az interjút diktafonra rögzítettük, majd kielemeztük kérdéscsoportonként. Célunk a hallgatók elvárásainak és tapasztalatainak megismerése, s ezáltal a lehetőségek feltárása, a képzés hatékonyságának növelése céljából.

A kvalitatív kutatási módszer iránymutató, jó alapul szolgál későbbi kvantitatív kutatás végrehajtásához.

Elsőként a szekunder elemzést mutatjuk be.

Eredmények és értékelésük

A felsőoktatás konkrét célja a versenyképes tudás átadásához és megszerzéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása.

A felsőoktatás versenyképességét befolyásoló legfontosabb tényezők Siklósi és Sisa (2017) szerint a következők:

- a belépő hallgatók adottságai, képessége, attitűdjei, motiváltsága,
- a felsőoktatás finanszírozása,
- az erőforrás felhasználás hatékonysága a felsőoktatásban,
- az oktatási programok színvonala (képességek, készségek, fejlesztése, gyakorlatorientáltság, naprakész tudás stb.)
- az oktatás színvonala, minősége, az oktatók felkészültsége,

LX.

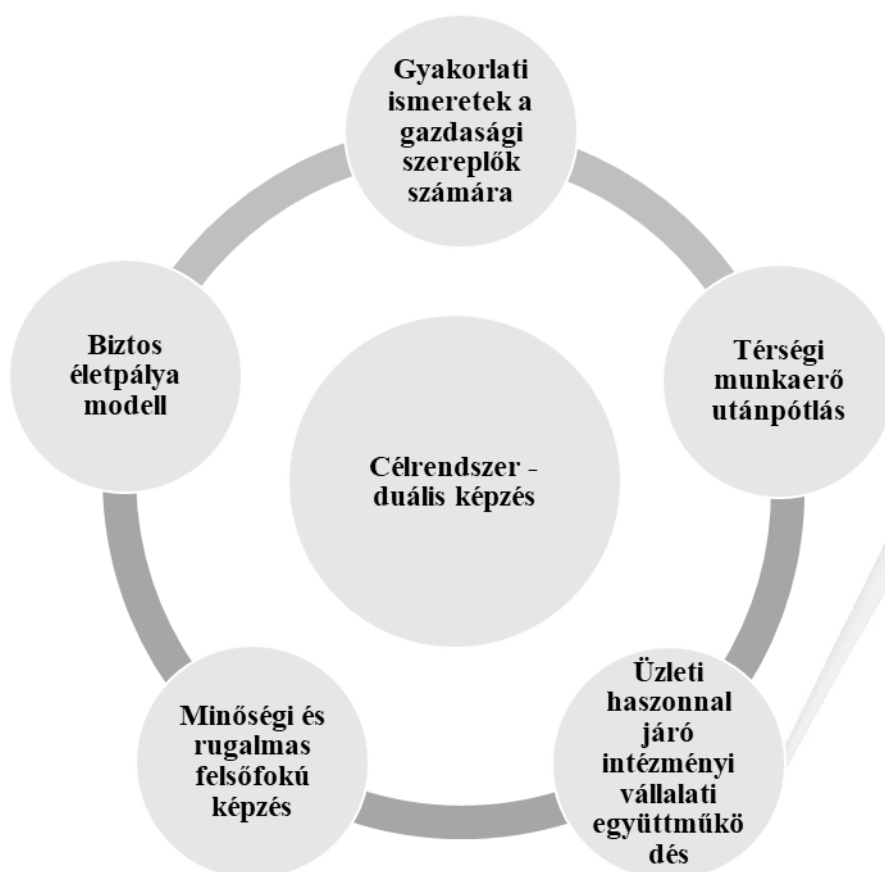
GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

- a hallgatói mobilitás,
- felsőoktatási infrastruktúra,
- a kibocsátott diplomák mögötti tudásanyag, a kifejlesztett képességek viszonya a hazai és az európai munkaerőpiac igényeihez.

A felsőoktatás a gazdasági versenyképesség főmotorjává vált, amit szakmapolitikai kutatások is alátámasztanak (OECD, 2008).

A duális képzés stratégiai célrendszere látható az 1. ábrán. A képzés célrendszerében felértékelődnek a gyakorlati ismeretek, biztosítja a munkaerő utánpótlást, együttműködve a vállalati szférával a képzésben hangsúlyos a minőségi szemlélet, továbbá feltételezi a rugalmasságot mindkét részről. E képzési forma flexibilisebb, mely a helyi igények kielégítésével csökkentheti a munkaerő elvándorlást (Kovács, 2017).

1. ábra A duális képzés stratégiai célrendszere

Forrás: Kovács, 2017. 4. o. alapján saját szerkesztés

Napjainkban is folytatódik a felsőoktatás átalakítása a 3GU (Third Generation University, azaz 3. Generációs Egyetem) felé, amit Deés (2011) „fenntartható vállalkozói egyetem”-ként definiált. A tudáshasznosítás lehetőség az oktatói és kutatói munka mellett a vállalkozói szerepre. Tudás-spirálon keresztül működnek együtt az ipari, vállalati szereplők, a K+F intézmények, finanszírozók és társintézmények.

Bessenyei (2013) azt kutatta, hogy a felsőoktatás, mint intézmény és mint tudásbázis hogyan járul hozzá a fenntarthatósági törekvések megvalósításához. A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata az egész életen át tartó tanulás, amely kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkező állampolgárokat nevel. Az intézményi stratégia kialakításához elengedhetetlen, hogy az egyetem ismerje meg, s kommunikáljon a stakeholderekkel, akikre működése hatással van vagy lehet, szükséges kapcsolatot ápolniuk velük. A hallgatók, fenntartók,

alkalmazottak mellett véleményünk szerint ide tartoznak azok a potenciális vagy valós partnerek, vállalatok, intézmények, akik gyakorlólhelyül szolgálnak, vagy kutatási partnerek.

Az egyetemek harmadik missziója a társadalom felé való nyitást vállalja fel. Míg korábban elefántcsonttoronyként elszigetelten élték világukat, funkciójuk kiszélesedik, hatni akarnak környezetükre irányítótoronyként. Világítótoronyként válik szerepük a legösszetettebbé, amit alapvető értékeik kisugárzásával tölthetnek be (Hrubos, 2012).

Számos kutató megfogalmazta, hogy az oktatás feladata nem csupán a minél több ismeret elsajátítás, hanem az önálló problémamegoldás képességgé fejlesztése, az információk közti gyors eligazodásra nevelés (Herneczky és Marselek, 2011), melyekhez jó lehetőséget nyújtanak a gyakorlati képzések. Egy sajátos képzési forma terjedt el hazánkban is 2014-től, a duális képzés.

A duális képzéssel kapcsolatos elvárások Török (2017) szerint:

A társadalom részéről flexibilis, minőségi, viszonylag rövid időtartamú (3-4 év) képzés. A helyi igények helyi szinten történő kielégítése, a munkaerő-elvándorlás csökkentése. Oktatási oldalról az akadémiai tudás és a gyakorlatias ismeretek harmonizálása. Az ipar vonatkozásában szakmailag maximálisan felkészült versenyképes munkaerő, gyakorlati tapasztalatok, „Soft skills” készségek, mint kommunikációs készség, tárgyalási technika, idegen nyelv ismerete, prezentációs technika, csoportmunka.

A duális képzésről általánosságban

E képzési forma lényege, hogy a felsőoktatás és a gazdasági szereplők együttműködésén alapul. Olyan speciális, gyakorlatorientált oktatási forma, ahol a hallgatók már az egyetemi éveik alatt megtapasztalják a munka világát. Részeséivé válhatnak a különböző munkafolyamatoknak, több időt fordíthatnak a szakmai kompetenciák elsajátításával, mint hallgatótársaik. Elméleti képzésük a felsőoktatási intézményben, gyakorlati képzésük az együttműködő vállalkozásnál, intézménynél folyik. Teljes képzési idejük alatt jutást kapnak hallgatói munkaszerződés alapján (Lengyeltóti és Szekeres, 2017).

A jogi szabályozást a Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011 évi CCIV. törvénybe (Nftv.) 2014-ben beiktatott 2014. évi XXXVI. törvény 40. § (1)-a. (Számozását módosította: 2015. évi CCVI. törvény 37. § (1) biztosítja).

A duális képzés egyik legnagyobb előnye, hogy a benne résztvevők lényegesen több tapasztalatra tesznek szert, mint a hagyományos képzést végző társaik. Nagyobb munkaerőpiaci eséllyel rendelkeznek végzés után, azonban ez kihívás is számukra, de cserébe garantált a vonzó elhelyezkedési lehetőség. A vállalkozásoknak pedig azért előny, mert a képzés befejeztével olyan minősített munkaerő kerül ki a felsőoktatásból, aki azonnal képes belépni a munka világába. Nem kell betanítaniuk a frissen végzetteket, ezzel időt és költséget takarítanak meg (Lengyeltóti és Szekeres, 2017), a fenntarthatóság jegyében.

Hogy miért jó e képzési forma a vállalatoknak? Azért, mert céljuk, hogy még a diplomaszerezést megelőzően saját igényeiknek megfelelően formálják a jövőbeli munkavállalóikat. Mivel szakmai képzéseket tartanak hallgatóiknak, megismerkednek a vállalati kultúrával, feladatokkal, munkakörökkel, így amikor frissdiplomásként felveszik őket, nem lesz szükség a drága továbbképzésekre és nem veszítenek heteket a beilleszkedéssel. Az intézménynek pedig előny, hogy piacképesebb tudást tudnak biztosítani, így növelve diplomásaik sikeres pályára állítását. Ezen kívül az egyetem vezetése is folyamatosan kapcsolatban áll a duális partnervállalatokkal, ahonnan visszajelzéseket kapnak az intézmény által oktatott tananyagról, és javaslatokat tesznek az átadott ismeretanyag fejlesztésére. Az együttműködés a duális képzésben elmélyíti a cégek és az intézmények közötti kapcsolatokat, amely gyümölcsöző lehet a kutatás-fejlesztés és innováció terén is (dualisdiploma.hu).

A továbbiakban a primer kutatás eredményeit ismertetjük.

A duális képzés megítélése hallgatói oldalról

Kvalitatív kutatási módszert alkalmazva fókuszcsoporthoz interjú készült egyetemünk duális képzésben résztvevő hallgatóival. Az interjún 8 fő vett részt. Célunk a hallgatók elvárásainak és tapasztalatainak megismerése, s ezáltal a lehetőségek feltárása, a képzés hatékonyságának növelése.

Abból kiindulva, hogy miért választották e képzési formát, vizsgálatunk kiterjedt arra is, hogyan sikerült beilleszkedniük a munka világába, milyen feladatokat kapnak, hogy tudják összeegyeztetni az oktatás és a

gyakorlat,– a tanulás és a munka – egyidejű végzését. Okozott-e nehézséget a beilleszkedés, mennyire elégedettek a választott gyakorlóléssel, s potenciális munkahelynek tekintik-e kölcsönösen azt.

A hallgatók válaszai alapján a képzési forma választásának indítékai az alábbiak voltak:

- szeretik a kihívást, az új lehetőséget,
- finanszírozni tudják felsőoktatási tanulmányaikat, ezáltal önfenntartóvá válnak,
- előnynek tartják, hogy elsőként vehetnek részt ebben az új képzési formában, hiszen egyetemünkön 2015 szeptemberétől indult el e képzési forma,
- aki át akar kerülni államilag támogatott képzésre, annak vélhetően plusz pontot fog jelenteni,
- egyesek szakmai potenciált is láttak benne.

A vállalati hely kiválasztásakor többüknek fontos volt, hogy helyben legyen, vagy a közelben, így nem jelent majd plusz anyagi terhet a lakhatás. Aki több helyet is megpályázott, a végső döntésnél figyelembe vette azt, hogyan kommunikáltak vele, milyen gyorsan reagáltak jelentkezésükre, mennyire vették őket komolyan az elbeszélgetéskor. Van, aki tudatosan a versenyszférát célozta meg, de olyan is akadt, aki intézményt, ezt persze a kínálat, s a választott szak is befolyásolta.

Munkavégzésük jellege szerteágazó, a gyakorlati helytől, a vállalati mentortól függően változó. Elmondásuk alapján a tanév folyamán a rövidebb időtartamú (8 hét) vállalati szakaszban kevésbé kaptak önálló feladatot, a hosszabb időtartamú (12 hét) szakaszban már több önálló feladatot bíztak rájuk, ami annak is betudható, hogy ekkor már ismerték őket.

Megbeszélésekre, értekezletekre általában a 3. félévtől hívják őket, eddig épül a bizalom. Közösségi rendezvényekre is kapnak meghívást, de ezzel nem él mindegyikük. A mentorálás nagyon változó, ennek oka lehet, hogy még újszerű e képzési forma, ebből következően mind a vállalati, mind az egyetemi mentori munka, illetve a közös kommunikáció még javítandó.

Az oktatásra vonatkozóan úgy vélik, hogy nagyobb a terheltségük, de jobban be tudják osztani az idejüket. A vizsgaidőszakban nehéz a munkával összeegyeztetni a tanulást, vizsgázást, de kérésre kapnak akár külön időpontot, rugalmasak az oktatók. A projektfeladat egyeztetése az egyetemi és külső mentor között további kommunikációt igényel. Saját véleményük alapján jobb tanulók, mint a hagyományos képzésben levő társaik. Ezt alátámasztja az 1. táblázat is.

1.

2. táblázat: Hallgatói tanulmányi eredmények

évfolyam, szak	göngyölt átlag duális	göngyölt átlag nem duális
I. évf. Pénzügy és számvitel BA	4,46	3,45
II. évf. Pénzügy és számvitel BA	4,48	3,63
III. évf. Pénzügy és számvitel BA	3,97	3,76
II. évf. Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc	3,92	3,39
III. évf. Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc	3,81	3,54
III. évf. Kereskedelem és marketing BA	4,08	3,32

Forrás: NEPTUN alapján saját szerkesztés

A mobilitási programokban is nagyobb részben vesznek részt, mint nem duális társaik, s össze tudják ezt egyeztetni a vállalati partnerrel.

Kíváncsiak voltunk a hallgatók elégedettségére is. Többüknek felülmúlta elvárását e képzési forma, kedvezőbben alakult, mint számított rá. Hallgatóink elégedettségét tükrözi, hogy újra ezt a képzési formát választanák, ha most jelentkeznének a felsőoktatásba.

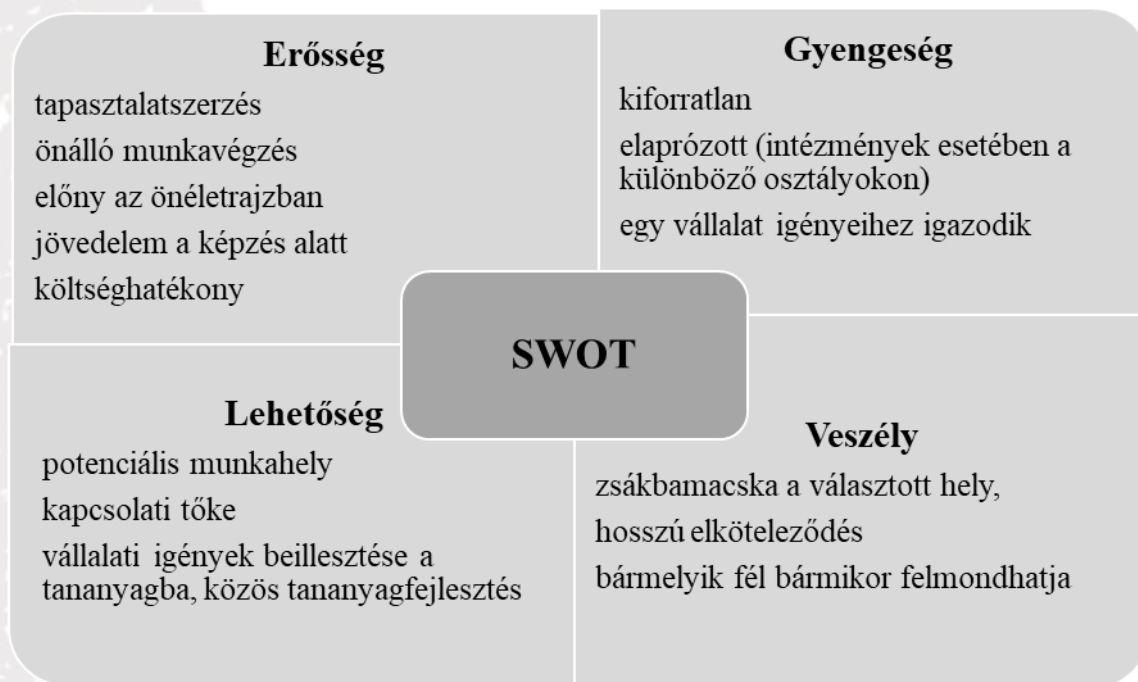
LX.

GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

A projektfeladat készítés okoz kihívást esetenként számukra, javasolják a mentorok közötti kommunikáció erősítését. Fejlesztési javaslatuk között szerepelt a gyakorlati helyek számának növelése, a mentorálás hatékonyságának javítása, többféle projektfeladat választási lehetőség.

Az interjú végén SWOT táblát készítettek a résztvevők (2. ábra).

3. ábra: SWOT-tábla a duális képzésről

Az elemzés alapján lehetőségnek tartják, mint potenciális munkahely a diploma megszerzése után, összhangban azzal, hogy a vállalatok is ezért fogadják őket, hogy kineveljék a szakmai utánpótlást. Arra a kérdésre, hogy elfogadják-e, ha kapnak állásajánlatot, már nem volt egyöntetű a válaszuk. Attól teszik függővé, hogy milyen beosztást ajánlanak, ami arra enged következtetni, hogy egyre tudatosabb fogyasztók mellett egyre tudatosabb munkavállalókká válnak.

Következtetések, javaslatok

A szekunder kutatások megalapozták a duális képzés szükségességét, a gyakorlatok fontosságát az alapszakon. A munkaerőpiaci elvárások kielégítéséhez nagymértékben hozzájárul a duális képzési forma.

Eredményeink alapján a duális képzésre felvett hallgatók motiváltabbak, teljesítményük jobb, ami növeli elhelyezkedési esélyüket, hasonlóan korábbi kutatásokhoz (Berényi és Kraiciné Szokoly, 2017).

A hallgatók elégedettségét tükrözi az, hogy újra ezt a képzési formát választanák.

Véleményük alapján javasoljuk a kommunikáció hatékonyságának növelését a vállalati és az egyetemi szféra között. Oda-vissza kapcsolat kell ahhoz, hogy közelítsenek a felek elvárásai és tapasztalásai. Az egyetemi és a vállalati mentorok között szorosabb együttműködés szükséges, a projektfeladatok kölcsönös egyeztetése. Fórumok, és a gyakorlati fél bevonása a felsőoktatási képzésbe, kutatásokba, növelhetik az esélyét a kooperáció magasabb szintre emelésének. Célszerű a vállalati igényeket beilleszteni a tananyagba, közösen végezni tananyagfejlesztést. Javasoljuk a vállalati szakemberek részére kompetenciafejlesztő képzések, tréningek tartását.

E képzési forma a helyi igények kielégítésével megoldhatja a diplomás helyben maradási is.

Hasonlóan a hagyományos gyakorlatokhoz, itt is meg kell teremteni, hogy a képzés és gyakorlat összhangban legyen. Hatékony marketing alkalmazásával e képzési forma is versenyelőny lehet a felsőoktatási intézményben.

Egy legfrissebb kutatás is alátámasztja, hogy a felsőoktatás harmadik missziójának komoly visszahatása van az oktatásra és kutatásra, éppen ezért szükség van a képzés struktúrájának, tartalmának és módszereinek megújítására, a kompetenciafejlesztéssel járó duális képzés megerősítésére, a transzdiszciplinaritásra (Inzelt, 2018).

Kutatásunk módszertanánál fogva iránymutató eredményeket adott. Rámutatott a javítandó területekre, a hallgatói vélemények alapján. Jó alapul szolgál a kutatás folytatásához, megvizsgálni a másik oldal, a gyakorlati helyként működő vállaltok, intézmények véleményét, továbbá a társintézmények tapasztalatait abból a célból, hogy minél hatékonyabbá tegyük.

A fenntarthatóság társadalmi és gazdasági pillérének metszetében, az oktatás ezen új formájaként a duális képzés egy jó lehetőség arra, hogy közelítsen az egyetemi szféra a gazdasághoz, az oktatás mint közjó hozzájáruljon a „jóllét”-hez, a korábban többek által megfogalmazott tudásháromszög (Oktatás, Kutatás, Innováció), továbbá Hármas spirál (Egyetemi-, Ipari-, Kormányzati szféra) metszetében megtalálva az egyensúlyt.

Irodalomjegyzék

BESSENYEI M.: A felsőoktatás fenntarthatósági szempontú vizsgálata Polgári Szemle, 2013. 9. évf. 3-6. sz. pp.1-10.

DEÉS Sz.: A harmadik generációs egyetem, In: Felsőoktatási műhely, 2011, 2.sz. pp. 53-64.

DUÁLIS KÉPZÉSI TANÁCS: A Duális Képzési Tanács Küldetésnyilatkozata, 2015.

OECD (2008): A felsőoktatás a tudáshatalomért – Az OECD tematikus áttekintése a felsőoktatásról

HERNECZKY A. – MARSELEK S.: Dilemma in Hungarian Higher Education, Gazdálkodás, 2009, 53. évf. , Különszám, 23. pp. 14-25.

HRUBOS I.: A torony, In: Hrubos (szerk.): Elefántcsonttoronyból világítótorony. Aula Kiadó Kft. Budapest, 2012. pp. 293-294. (ISBN 978-963-339-033-7

INZELT A.: A felsőoktatás harmadik missziója, In: Valóság, 2018. 61.1. pp. 93-99.

KOVÁCS Zs.: Duális képzés: Az együttműködésen alapuló képzési forma. In: Csuka D. I. (szerk.) 13. Magyar Nemzeti és Nemzetközi Lifelong Learning Konferencia: 13th National and International Lifelong Learning Conference.67.p. Budapest, 2017.04.20-21.

LENGYELTÓTI Sz. – SZEKERES D.: Duális felsőoktatási képzés jellemzői egy gazdasági felsőoktatási intézményben Magyarországon, Érték, minőség és versenyképesség –a 21. század kihívásai Nemzetközi tudományos konferencia, Komárom, 2017 09.12-13. pp. 221-234. (ISBN: 978-80-8122-224-S)

SIKLÓSI Á. –SISA K.: Innováció és fenntarthatóság a hazai számviteli felsőoktatásban. Controller info, 2017. (5. évf.) 3. sz. pp. 42-49.

TÖRÖK E.: A duális képzés felsőoktatásban betöltött innovációs szerepe. In: Fodorné Tóth K.(szerk.): Felsőoktatás, életen át tartó tanulás és az ENSZ fenntartható fejlesztési célok megvalósítása. Tudományos konferencia Pécs, 2017. 04.20-21. pp. 187-197. (ISBN: 978-963-429-173-2)

Internetes hivatkozás:

<http://www.dualisdiploma.hu/mi-az-a-dualis-kepzes> (Letöltés: 2018. 04.12)